

Spis treści:

■ Aktualności

- **POIiŚ – podniesiony próg dla dużych projektów środowiskowych** 1
- **50 mln € na pożyczki dla beneficjentów w ramach Systemu Zielonych Inwestycji** 1
- **Dotacje z budżetu gmin dla podmiotów niezależnych do sektora finansów publicznych** 3
- **Poszukiwanie, rozpoznawanie złóż kopalin, magazynowanie substancji oraz składowanie odpadów – projekt obwieszczenia** 3
- **170 mln euro dla samorządów na gospodarkę wodno-ściekową** 4
- **Dopłaty do kredytów bankowych na zakup i montaż kolektorów słonecznych** 4
- **112,7 mln złotych na wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych** 5
- **Stawki opłat eksploatacyjnych – projekty aktów prawnych** 5

■ Porady prawne

- **Zabezpieczenie roszczeń za szkody w środowisku** 6
- **Opłaty za korzystanie ze środowiska** 8

■ Temat numeru

- **Szkoda w środowisku – koszty działań naprawczych** 10

■ Finanse

- **Zwycięskie projekty środowiskowe w konkursie Samorządowy Lider Zarządzania 2010** 13
- **Usuwanie azbestu – nabór wniosków** 16

§ Aktualności

POIiŚ – podniesiony próg dla dużych projektów środowiskowych

24 czerwca br. w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej (L 158) opublikowano Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 539/2010 z dnia 16 czerwca 2010 r., zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, ustanawiające przepisy ogólne, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności w odniesieniu do uproszczenia niektórych przepisów oraz w odniesieniu do niektórych przepisów w zakresie zarządzania finansowego.

Zgodnie z nowym rozporządzeniem UE próg dofinansowania w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dla dużych projektów został podniesiony z 25 mln do 50 mln euro. Ma to na celu skrócenie procesu przyznawania środków UE w ramach POIiŚ.

W przypadku dużych projektów, decyzje o dofinansowaniu wydawane są przez Komisję Europejską. ■

Redakcja

§ Aktualności

50 mln € na pożyczki dla beneficjentów w ramach Systemu Zielonych Inwestycji

29 czerwca br. NFOŚiGW podpisał umowę z przedstawicielami Euro-

pejskiego Banku Inwestycyjnego. Zapewni ona wielu beneficjentom

Pamiętaj!

31 lipca mija termin złożenia sprawozdań o korzystaniu ze środowiska za I półrocze 2010 r. oraz wniesienia opłaty za ten okres.

Szanowni Państwo!

Z radością przekazuję w Państwa ręce lipcowy numer serwisu informacyjno-doradczy „Opłaty i fundusze w ochronie środowiska”.

W aktualnościach informujemy o dodatkowych środkach finansowych, przeznaczonych na projekty środowiskowe oraz o możliwości ubiegania się o pożyczki w ramach Systemu Zielonych Inwestycji.

Polecam także artykuł z działu Porady prawne, omawiający możliwość ustanowienia zabezpieczenia roszczeń z tytułu wystąpienia negatywnych skutków w środowisku.

Tematem numeru są koszty działań naprawczych za szkody w środowisku.

W dziale Finanse znajdą Państwo artykuł omawiający zwycięskie projekty środowiskowe w konkursie Samorządowy lider zarządzania.

Zachęcam do zapoznania się z pozostałymi artykułami. Wierzę, że infor-

macje zawarte w tym numerze spełnią Państwa oczekiwania i będą pomocne w pracy.

Z wyrazami szacunku,
Wydawnictwo Verlag Dashofer

Anna Kordowska

Anna Kordowska
Redaktor odpowiedzialny
e-mail: kordowska@dashofer.pl
tel. (22) 559 36 43

Systemu Zielonych Inwestycji (GIS) możliwość dopięcia montażu finansowego swoich inwestycji, np. budowy biogazowni rolniczej lub ciepłowni na biomasę.

Zgodnie z umową EBI udostępni 50 mln € na pożyczki dla beneficjentów trzech programów priorytetowych NFOŚiGW, finansowanych w ramach Systemu Zielonych Inwestycji ze środków uzyskanych ze sprzedaży jednostek emisji CO₂ Hiszpanii i Irlandii. Dzięki temu inwestorzy, oprócz 30% dotacji ze środków uzyskanych ze sprzedaży przez Polskę nadwyżek praw do emisji CO₂, będą mogli otrzymać również pożyczkę na dalsze 45% kosztów swojej inwestycji.

Pożyczki oferowane będą przez 3 lata na przedsięwzięcia dofinansowane w ramach programów dotyczących biogazowni rolniczych, ciepłowni lub elektrociepłowni na biomasę oraz zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej.

Zapowiedź naboru wniosków

W lipcu 2010 roku Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej planuje ogłoszenie naboru wniosków w ramach programu priorytetowego „System Zielo-

nych Inwestycji – część 3 – Elektrociepłownie i ciepłownie na biomasę” oraz „System Zielonych Inwestycji – część 2 – Biogazownie rolnicze”.

Wysokość alokacji środków dla obu naborów jest uzależniona od wielkości wpływów pochodzących ze sprzedaży przez Polskę jednostek przyznanej emisji (Assigned Amount Units; AAU) w ramach handlu jednostkami AAU prowadzonego na podstawie art. 17 Protokołu z Kioto.

✓ **WAŻNE!**

Planuje się udzielanie dofinansowania w formie dotacji do 30% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia ze środków pochodzących z transakcji sprzedaży jednostek AAU lub z innych środków NFOŚiGW, a także w formie pożyczki, stanowiącej do 45% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia.

Koszt całkowity przedsięwzięcia musi przewyższać:

- 2 mln zł w ramach Programu priorytetowego elektrociepłownie i ciepłownie na biomasę.
- 10 mln zł w ramach Programu priorytetowego biogazowni rolnicze.

System Zielonych Inwestycji – budowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych

NFOŚiGW planuje także w lipcu ogłoszenie naboru wniosków w ramach programu priorytetowego „System Zielonych Inwestycji – część 4 – Budowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych w celu podłączenia odnawialnych źródeł energii wiatrowej”.

Wysokość alokacji środków dla tego naboru jest uzależniona od wielkości wpływów pochodzących ze sprzedaży przez Polskę jednostek przyznanej emisji w ramach handlu jednostkami AAU prowadzonego na podstawie art. 17 Protokołu z Kioto.

✓ **WAŻNE!**

Wysokość dotacji to 200 zł za każdy kW przyłączonej mocy ze źródeł wiatrowej energii odnawialnej, ale nie więcej niż 20% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia.

Koszt całkowity przedsięwzięcia musi przekraczać 50 mln zł.

Informacje o naborach wniosków w ramach programu priorytetowego „System Zielonych Inwestycji” można znaleźć na stronach internetowych NFOŚiGW: www.nfosigw.gov.pl. ■

Redakcja

NASI STALI EKSPERCI:

Paulina Grabowska, prawnik. Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, aplikant radcowski w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie. Ukończyła Szkołę Prawa Amerykańskiego oraz Szkołę Prawa Brytyjskiego i Europejskiego przy Uniwersytecie Warszawskim. Absolwentka studiów podyplomowych „Zarządzanie i finanse w przedsiębiorstwie” w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Obecnie pracownik dużej kancelarii.

dr Michał Kuliński, adwokat. Wykształcenie: Uniwersytet Jagielloński – Wydział Prawa i Administracji (1996-1998), Uniwersytet Warszawski – Wydział Prawa i Administracji (1998 – ukończony w 2001 r.), Centrum Prawa Amerykańskiego – Levin College of Law University of Florida przy WPIA UW, Studium Bezpieczeństwa Narodowego przy Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW. Współpracownik firmy Prawniczej „Smoktunowicz&Falandysz”.

Krzysztof Choromański, współwłaściciel i Członek Zarządu Biura Konsultacyjnego KOBİKO Sp. z o.o. odpowiedzialny za zarządzanie projektami (ekonomiczne zagadnienia ochrony środowiska oraz przygotowanie i realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie infrastruktury ochrony środowiska i gospodarki komunalnej).

§ Aktualności

Dotacje z budżetu gmin dla podmiotów niezaliczonych do sektora finansów publicznych

Do Sejmu trafił już projekt ustawy, która pozwoli gminom dotować z budżetu małe inwestycje ekologiczne. Samorządy czekają na przywrócenie takiej możliwości od pół roku.

Z dniem 1 stycznia 2010 roku zostały zlikwidowane gminne i powiatowe fundusze ochrony środowiska zgodnie z wymogami nowej Ustawy o finansach publicznych, która przewiduje istnienie wyłącznie państwowych funduszy celowych pozabawionych osobowości prawnej.

Zmiana przepisów uniemożliwiła dotowanie mieszkańcom małych inwestycji ekologicznych typu budowa przydomowej oczyszczalni ścieków, termomodernizacja bu-

dynku lub wymiana kotła węglowego na gazowy. Posłowie chcą przywrócić poprzednie rozwiązania.

W przygotowanej w klubie parlamentarnym PO nowelizacji Ustawy – Prawo ochrony środowiska przewiduje się dodanie zapisu, że finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej „może polegać także na udzielaniu dotacji podmiotom niezaliczonym do sektora finansów publicznych, w szczególności osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym, osobom prawnym lub przedsiębiorcom”.

Dotacja ma być udzielana na podstawie umowy zawieranej przez gminę lub powiat z tymi podmiotami. Środki niewykorzystane lub

wykorzystane niezgodnie z umową będą podlegały zwrotowi. Dochodzenie przez powiaty albo gminy tych należności wraz z odsetkami, w wysokości określonej, jak dla zaległości podatkowych, będzie następowało w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Tryb postępowania w sprawie udzielenia dotacji oraz sposób rozliczania dotacji ma określać rada gminy albo rada powiatu w drodze uchwały.

Projekt nowelizacji Prawa ochrony środowiska zostanie przekazany do dwóch komisji: ochrony środowiska i samorządu terytorialnego. ■

Redakcja

§ Aktualności

Poszukiwanie, rozpoznawanie złóż kopalin, magazynowanie substancji oraz składowanie odpadów – projekt obwieszczenia

Ministerstwo Środowiska opublikowało na swojej stronie projekt Obwieszczenia w sprawie stawek opłat za działalność polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu złóż kopalin, magazynowaniu substancji oraz składowaniu odpadów na rok 2011.

Zgodnie z projektem stawki opłat wynoszą:

1. Za działalność polegającą na poszukiwaniu złóż kopalin dla poszczególnych grup kopalin za kilometr kwadratowy:

- 1) kopaliny energetyczne:
 - a) ropa naftowa, gaz ziemny i metan z węgla kamiennego – 109,97 zł,
 - b) węgiel kamienny – 549,85 zł,
 - c) węgiel brunatny – 219,94 zł;
- 2) rudy metali i metale w stanie rodzimym – 109,97 zł;

- 3) kopaliny chemiczne – 109,97 zł;
- 4) kopaliny skalne (w tym torfy i rudy darniowe):
 - a) w obszarach lądowych – 1 099,66 zł,
 - b) w obszarach morskich – 109,97 zł;
- 5) wody podziemne uznane za kopaliny:
 - a) wody lecznicze i solanki – 549,85 zł,
 - b) wody termalne – 219,94 zł.

2. Za działalność polegającą na rozpoznawaniu złóż kopalin oraz łącznie na poszukiwaniu i rozpoznawaniu złóż kopalin dla poszczególnych grup kopalin za kilometr kwadratowy:

- 1) kopaliny energetyczne:
 - a) ropa naftowa, gaz ziemny i metan z węgla kamiennego – 219,94 zł,
 - b) węgiel kamienny –

- 1 099,66 zł,
- c) węgiel brunatny – 549,85 zł;
- 2) rudy metali i metale w stanie rodzimym – 219,94 zł;
- 3) kopaliny chemiczne – 1 099,66 zł;
- 4) kopaliny skalne (w tym torfy i rudy darniowe):
 - a) w obszarach lądowych – 10 996,47 zł,
 - b) w obszarach morskich – 2 749,14 zł;
- 5) wody podziemne uznane za kopaliny:
 - a) wody lecznicze i solanki – 879,74 zł,
 - b) wody termalne – 549,85 zł.
3. Za bezzbiornikowe magazynowanie substancji w górotworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górniczych:
 - 1) substancje gazowe – 1,68 zł/tys. m³,

- 2) substancje ciekłe – 3,33 zł/t,
3) inne, niewymienione w pkt 1 i 2 substancje – 1,67 zł/t.
4. Za składowanie odpadów w góro-

tworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górniczych:
1) odpady niebezpieczne – 68,38 zł/t,

- 2) odpady inne niż niebezpieczne – 5,27 zł/t,
3) odpady obojętne – 3,94 zł/t.

Redakcja

§ Aktualności

170 mln euro dla samorządów na gospodarkę wodno-ściekową

Resort rozwoju przekazuje 170 mln euro samorządów na gospodarkę wodno-ściekową. Ministerstwo zakłada, że dodatkowe środki pozwolą sfinansować znaczną część projektów z list rezerwowych POIiŚ.

Na budowę kanalizacji sanitarnej, wodociągów i oczyszczalni ścieków zarezerwowano w programie operacyjnym „Infrastruktura i środowisko” 2,8 mld euro (10% wartości programu). Środki te zostały już rozdysponowane w całości w sześciu konkursach.

Dodatkowe pieniądze

W obszarze gospodarki wodno-ściekowej zostało złożonych 278

projektów, z których wybrano 159. Na liście rezerwowej znalazło się 50 kolejnych. Oprócz tego realizowanych jest 28 przedsięwzięć indywidualnych. Samorządy i firmy komunalne wykazały dużą aktywność przy staraniu się o dotacje z UE, jak również sprawnie realizują swoje inwestycje.

Ze względu na duże zainteresowanie samorządów tymi dotacjami, resort rozwoju zdecydował o przyznaniu dodatkowych 170 mln euro z puli 633 mln euro przyznanych Polsce przez Brukselę za wyższy, niż zakładano, wzrost PKB w ostatnich latach. Pieniądze umożliwią w dużej części dofinansowanie inwestycji z listy rezerwowej.

Budowa i modernizacja

Zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków zbudowane lub przebudowane mają zostać oczyszczalnie w 318 aglomeracjach. Powinno również zostać rozbudowanych lub zmodernizowanych 20 tys. kilometrów sieci kanalizacji sanitarnej.

Według zapowiedzi wiceministra rozwoju regionalnego za pieniądze z programu „Infrastruktura i środowisko” zbudowane zostaną oczyszczalnie w 180 aglomeracjach. Kolejnych 80 obiektów powstanie, dzięki środkom z Funduszu Spójności, a pozostałe zostaną wybudowane z pieniędzy programów regionalnych. ■

Redakcja

§ Aktualności

Dopłaty do kredytów bankowych na zakup i montaż kolektorów słonecznych

W czerwcu Zarząd NFOŚiGW podpisał z sześcioma bankami umowy, które uruchamiają program dopłat do kredytów bankowych na zakup i montaż kolektorów słonecznych.

45% dopłaty do zakupu i montażu kolektorów słonecznych do ogrzewania wody użytkowej przez banki NFOŚiGW proponuje osobom fizycznym i wspólnotom mieszkaniowym, niepodłączonym do sieci ciepłowniczej.

Uruchomienie programu finansowego zaplanowano na jesień tego roku, jednak ruszy on wcześniej. Część banków uruchomi go już

w lipcu, natomiast wszystkie zadeklarowały w swojej ofercie kredyty na kolektory słoneczne w sierpniu br.

Kredyty z 45% dotacją NFOŚiGW będą dostępne w ok. 4,5 tys. placówek bankowych na terenie całego kraju.

Przedmiot dopłat

Dopłaty będą udzielane do kredytów na zakup i montaż kolektorów słonecznych, a także na zakup aparatury niezbędnej do ich prawidłowego funkcjonowania. Inwestorzy mogą zatem liczyć na dofinansowanie kosztów:

- sporządzenia projektu budow-

lano-wykonawczego,

- zakupu:
 - kolektora słonecznego,
 - nowego zasobnika wodnego,
 - automatyki,
 - aparatury pomiarowej i instalacji,
 - ciepłomierza oraz
- montażu zestawu.

Program priorytetowy

Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji (Część 3) – Dopłaty na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecz-

nych dla osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych wdrażany będzie w latach 2010-2014.

Budżet

Proponowany budżet na lata 2010-2014 wynosi 300 mln zł na dotacje w formie dopłat na dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych.

Alokacja środków (kwota dotacji w planowanych do zawarcia umowach kredytu):

- 1) 200 mln zł – w latach 2010-2012
 - 2) 100 mln zł – w latach 2013-2014
- Wydatkowanie środków odbywać

się będzie w terminie do 31 grudnia 2015 roku.

Termin i miejsce składania wniosków

Nabór wniosków o dotację NFOŚiGW wraz z wnioskami o kredyt prowadzony jest w trybie ciągłym. Wnioski składane są w bankach, które zawarły umowy o współpracy z NFOŚiGW. Ich wykaz znajduje się na stronie www.nfosigw.gov.pl.

Warunki dofinansowania

Wysokość kredytu z dotacją wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych

przedsięwzięcia, z zastrzeżeniem, że jednostkowy koszt kwalifikowany przedsięwzięcia nie może przekroczyć 2 500 zł/m² powierzchni całkowitej kolektora.

Kwota kredytu może przewyższać wysokość kosztów kwalifikowanych. Dotacją objęta jest wyłącznie część kredytu wykorzystana na koszty kwalifikowane przedsięwzięcia.

Więcej informacji o można znaleźć na stronach NFOŚiGW www.nfosigw.gov.pl. ■

Redakcja

§ Aktualności

112,7 mln złotych na wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zwiększyło o ok. 112,7 milionów złotych alokację na wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych.

Ze względu na duże zainteresowanie Działaniem 9.4 *Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych* w ramach programu POIiŚ Minister Rozwoju Regionalnego zdecydowa-

ła o zwiększeniu alokacji o kwotę stanowiącą ok. **112,7 milionów złotych**, dokonując realokacji środków w Priorytecie IX POIiŚ *Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna* w ramach zatwierdzonej nowej wersji *Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko*.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zapowiada możliwość ponownego zwiększenia środków w ramach Działania 9.4. Uzależnione jest to jednak od przebiegu wdrażania projektów w innych Działaniach i powstania ewentualnych oszczędności środków w ramach Priorytetu IX POIiŚ. ■

Redakcja

§ Aktualności

Stawki opłat eksploatacyjnych – projekty aktów prawnych

Na stronach Ministerstwa Środowiska pojawiły się projekty aktów prawnych:

- Obwieszczenie Ministra Środowiska w sprawie górnych i dolnych granic stawek opłat eksploatacyjnych na rok 2011.
- Rozporządzenie Rady Ministrów

w sprawie stawek opłat eksploatacyjnych.

Ustawa – Prawo geologiczne i górnicze przewiduje mechanizm rewaloryzacyjny górnej i dolnej granicy stawek opłat eksploatacyjnych o średnioroczny wskaźnik cen towarów

i usług konsumpcyjnych ogółem. Jednostkowe stawki opłat eksploatacyjnych również powinny być corocznie rewaloryzowane. W ustawie budżetowej na rok 2010 został określony średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, który wynosi 101,0%. ■

Redakcja

Masz pytanie do naszych ekspertów?

Chcesz uzyskać więcej informacji na wybrany temat?

Napisz do Redakcji! e-mail: kordowska@dashofer.pl

 Porady prawne

Zabezpieczenie roszczeń za szkody w środowisku

W niektórych sytuacjach skutki oddziaływania inwestycji na środowisko mogą być trudne do przewidzenia i dlatego, gdy przemawia za tym szczególnie ważny interes społeczny, związany z ochroną środowiska, przewidziano możliwość ustanowienia w pozwoleniu zabezpieczenia roszczeń z tytułu wystąpienia negatywnych skutków w środowisku.

Ustawa – Prawo ochrony środowiska przewiduje, że zabezpieczenie roszczeń może być ustanowione przy wydawaniu pozwolenia:

- 1) zintegrowanego,
- 2) na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- 3) wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- 4) na wytwarzanie odpadów.

 WAŻNE!

Zabezpieczenie roszczeń może być ustanowione z tytułu wystąpienia negatywnych skutków w środowisku oraz szkód w środowisku w rozumieniu Ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

Funkcje zabezpieczenia roszczeń

Przedmiotem zabezpieczenia są wierzytelności Skarbu Państwa (SP) reprezentowanego przez właściwe organy administracji publicznej, przysługujące mu w związku ze spowodowaniem przez podmiot korzystający ze środowiska negatywnych skutków w środowisku.

Zabezpieczenie roszczeń, obok funkcji kompensacyjnej, pełni również funkcję ochronną, zabezpieczając Skarb Państwa (SP) przed ewentualną niewypłacalnością sprawcy szkód w środowisku.

Organ ochrony środowiska

Zabezpieczenie roszczeń z tytułu wystąpienia negatywnych skutków w środowisku jest elementem decyzji, tj. pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi. Pozwolenie takie wydaje co do zasady starosta, ale w niektórych przypadkach jest to kompetencja marszałka województwa.

Kiedy pozwolenie wodnoprawne wydaje starosta, a kiedy marszałek województwa, określają przepisy Ustawy – Prawo wodne (m.in. art. 122, art. 140). Ustawa – Prawo ochrony środowiska posługuje się terminem „organ ochrony środowiska”, którym w tym przypadku będzie właśnie starosta lub marszałek województwa.

Dlatego, czytając przepisy regulujące warunki i zasady ustanawiania zabezpieczenia roszczeń, trzeba pamiętać, iż tam, gdzie jest mowa o „organie ochrony środowiska”, chodzi o starostę lub marszałka województwa.

Zabezpieczenie dla sytuacji nadzwyczajnych

Zabezpieczenie roszczeń nie dotyczy negatywnych skutków w środowisku podczas normalnego funkcjonowania instalacji lub przedsiębiorstwa. Powodowanie takich zagrożeń jest niedopuszczalne w warunkach normalnego funkcjonowania.

Dlatego zabezpieczenie może być stosowane na wypadek zagrożenia, jakie może powodować niewywiązywanie się przez podmiot z obowiązków określonych w pozwoleniu (lub innych decyzjach) lub mieć charakter nadzwyczajny, np. związany z wystąpieniem awarii, zakłóceń itp.

Interes społeczny

Zabezpieczenie może być ustanawiane, jeżeli przemawia za tym szczególnie ważny interes społeczny, związany z ochroną środowiska, a w szczególności z zagrożeniem pogorszeniem stanu środowiska w znacznych rozmiarach. Organ administracji, nakładając obowiązek zabezpieczenia roszczeń, musi nie tylko wykazać, w czym przejawia się interes społeczny, ale również udowodnić, na czym polega jego waga i że jest on związany z ochroną środowiska.

Dla ustalenia sytuacji, w jakich będzie można ustanowić zabezpieczenie, niezbędne jest ustalenie, co należy rozumieć przez szczególnie ważny interes społeczny. Jest to zwrot bardzo nieostry. Ponieważ okoliczności warunkujące wprowadzenie zabezpieczenia zostały sformułowane dość ogólnie, za pośrednictwem pojęć nieostrych, a zatem przy ich ocenie stosunkowo istotne znaczenie będzie miało uznanie organu wydającego decyzję.

Uznaniowość, jaką dysponuje organ ochrony środowiska, jest z jednej strony uznaniowością działania – organ może, kierując się swoim uznaniem, ustanowić taki obowiązek w wydawanej decyzji lub może od tego odstąpić. Z drugiej strony, z uwagi na nieostre sformułowania, jakimi w tym przypadku posłużył się ustawodawca, mamy do czynienia ze swobodną oceną sytuacji faktycznych, warunkujących wprowadzenie tego obowiązku.

Organ we własnym zakresie, kierując się swoją wiedzą, doświadczeniem, ocenia, czy zachodzą wyżej opisane okoliczności.

 WAŻNE!

Należy jednak podkreślić, że za nałożeniem obowiązku zabezpieczenia

roszczeń musi przemawiać nie tylko interes społeczny, ale interes ten musi być szczególnie ważny.

Zabezpieczenie roszczeń w pozwoleniu wodnoprawnym

Ustanowienie zabezpieczenia ma charakter obowiązku administracyjno-prawnego, jego ustanowienie następuje w drodze decyzji administracyjnej. Rozwiązanie to ma szczególne znaczenie ze względu na to, że obowiązek ustanowienia zabezpieczenia staje się integralną częścią decyzji, z której jej adresaci wywodzą określone uprawnienia, w tym w zakresie uzyskania prawa do podjęcia określonej działalności gospodarczej.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie ustanowienia zabezpieczenia roszczeń powinno nastąpić na etapie podejmowania rozstrzygnięcia w sprawie udzielenia pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi. Jest to autonomiczne rozstrzygnięcie organu podejmującego decyzję, a więc do niego należy ocena przesłanek ustanowienia zabezpieczenia.

Formy zabezpieczenia

Ustawa – Prawo ochrony środowiska wskazuje na cztery formy zabezpieczenia roszczeń:

- 1) depozyt,
- 2) gwarancja bankowa,
- 3) gwarancja ubezpieczeniowa,
- 4) polisa ubezpieczeniowa.

Ten katalog możliwych form zabezpieczenia jest katalogiem zamkniętym, tj. żadna inna forma zabezpieczenia nie jest dopuszczalna.

✓ WAŻNE!

Starosta musi dokonać wyboru jednej spośród wymienionych form zabezpieczenia.

Ustawodawca traktuje wymienione formy zabezpieczenia jako równorzędne, które w równym stopniu gwarantują wypłatę środków w sytuacji wystąpienia okoliczności stanowiących podstawę ustanowienia zabezpieczenia. Organ nie ma prawa dokonywać oceny wiarygodności zabezpieczenia, o ile zostało udzielone przez legalnie działającą instytucję finansową.

Organ administracji w pozwoleniu nie może narzucić formy, w jakiej to zabezpieczenie ma być ustanowione. Z punktu widzenia ochrony środowiska istotne jest bowiem zagwarantowanie zabezpieczenia określonej kwoty na działania, mające doprowadzić do przywrócenia środowiska do stanu właściwego. Sama forma powinna być natomiast pozostawiona do wyboru adresatowi decyzji.

Zabezpieczenie w formie depozytu jest wpłacane na odrębny rachunek bankowy wskazany przez organ wydający pozwolenie, a zabezpieczenie w formie gwarancji bankowej lub polisy ubezpieczeniowej jest składane do organu wydającego pozwolenie.

Gwarancja bankowa lub polisa ubezpieczeniowa powinna stwierdzać, że w razie wystąpienia negatywnych skutków w środowisku w wyniku niewywiązania się przez podmiot z obowiązków określonych w pozwoleniu, bank lub firma ubezpieczeniowa ureguluje zobowiązania na rzecz organu wydającego pozwolenie.

Wysokość zabezpieczenia

Przepisy nie określają wysokości zabezpieczenia. Wysokość zabezpieczenia powinna odzwierciedlać zakres potencjalnych negatywnych skutków w środowisku, które mogą się pojawić w związku z prowadzoną działalnością.

✓ WAŻNE!

Można przyjąć, że podstawą wyceny ryzyka nastąpienia tych skutków powinien być szacunkowy koszt przeprowadzenia działań sanacyjnych, przywracających środowisko do stanu poprzedniego.

Organ administracji, ustanawiając zabezpieczenie, powinien wskazać jego wysokość w formie kwoty pieniężnej. Kwota ta, mimo przyznanego w ustawie zakresu swobody, nie może być wymyślona, ale musi być dostosowana do skali zagrożeń wynikających z rodzaju działalności, w związku z wykonaniem której eksploatowana jest instalacja wymagająca uzyskania pozwolenia na korzystanie ze środowiska oraz ustalenia ewentualnych kosztów przywrócenia środowiska do stanu poprzedniego, w przypadku jego degradacji.

Ustanowione zabezpieczenie nie ogranicza zakresu odpowiedzialności, którą wyraża zasada: **zanieczyszczający płaci**, a jedynie ma ułatwić organom administracji egzekwowanie niektórych obowiązków podmiotów korzystających ze środowiska.

Jeżeli zatem wartość ustanowionego zabezpieczenia nie pokryje kosztów wszystkich koniecznych działań, organ administracji będzie mógł wystąpić do zanieczyszczającego o zwrot nakładów poniesionych w związku z naprawieniem szkody.

Brak ustanowienia zabezpieczenia

Pozwolenie wodnoprawne, które zawiera postanowienie o ustanowieniu zabezpieczenia, ma charakter warunkowy do czasu, aż podmiot zobowiązany wywiąże się ze swojego obowiązku, tj. w zależności od treści decyzji ustanowi depozyt, gwarancję bankową, gwarancję ubezpieczeniową lub polisę ubezpieczeniową.

Brak zabezpieczenia skutkuje tym, że warunek się nie spełnił, a zatem pozwolenie na podstawie art. 162 § 1 pkt 2 K.p.a. powinno zostać wygaszone. Efekt tego jest taki, jakby z punktu widzenia prawa pozwolenie nie było udzielone, a jednocześnie adresat pozwolenia miał zagwarantowaną ochronę swoich praw w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 162 K.p.a.

Zwrot zabezpieczenia

Zwrot ustanowionego zabezpieczenia następuje po zakończeniu dzia-

łalności. Zwolnienie zabezpieczenia następuje w formie decyzji administracyjnej. Jeżeli nie usunięto negatywnych skutków w środowisku, organ wydaje odrębną decyzję o przeznaczeniu na ich usunięcie zabezpieczenia w wysokości niezbędnej do usunięcia skutków.

Po wydaniu decyzji o wygaśnięciu, cofnięciu lub ograniczeniu pozwolenia, jeżeli prowadzący składowisko usunął negatywne skutki w środowisku, powstałe w wyniku prowadzonej działalności lub skutki takie nie wystąpiły, organ właściwy orzeka

na wniosek prowadzącego składowisko o zwrocie ustanowionego zabezpieczenia. ■

dr Michał Kuliński
adwokat

§ Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. Nr 75, poz. 493 ze zmianami).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami).

Porady prawne

Opłaty za korzystanie ze środowiska

Opłaty za korzystanie ze środowiska, obok administracyjnych kar pieniężnych, stanowią środki finansowo-prawne ochrony środowiska.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska ujednoliciła zasady naliczania i uiszczania opłat, którymi zostały objęte wszystkie elementy korzystania ze środowiska, a mianowicie:

1. Wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza:
 - z kotłowni,
 - z procesów technologicznych, np.: malowanie, lakirowanie, spawanie, obróbka drewna, galwanizacja, wyrób masy bitumicznej, wędzenie itp.,
 - ze spalania paliw przez środki transportu,
 - z przeładunku benzyn silnikowych,
 - z chowu lub hodowli drobiu.
2. Wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, tj.:
 - pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych wody opadowe lub roztopowe ujęte w systemy kanalizacyjne,
 - wody chłodnicze,

- wody pochodzące z chowu i hodowli ryb,
 - wody zasolone.
3. Pobór wód podziemnych, powierzchniowych wód śródlądowych i morskich wód wewnętrznych.
 4. Składowanie odpadów.

Podmioty zobowiązane do ponoszenia opłat

Do ponoszenia ww. opłat zobowiązane są podmioty korzystające ze środowiska:

- przedsiębiorca oraz osoba prowadząca działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa,
- jednostka organizacyjna, niebędąca przedsiębiorcą,
- osoba fizyczna, niebędąca przedsiębiorcą, korzystająca ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia,
- osoby fizyczne, niebędące przedsiębiorcami tylko w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska oraz poz-

wolenia wodnoprawnego na pobór wód w rozumieniu Ustawy – Prawo wodne.

W przypadku składowania lub magazynowania odpadów, podmiotem korzystającym ze środowiska, zobowiązanym do ponoszenia opłat, jest posiadacz odpadów w rozumieniu Ustawy o odpadach, tzn. zarządzający składowiskiem odpadów.

W zakresie składowania w miejscu na ten cel nieprzeznaczonym oraz magazynowania odpadów bez wymaganej decyzji, powyższy obowiązek dotyczy każdego posiadacza odpadów, który dopuszcza się naruszenia.

✓ WAŻNE!

Podmiot korzystający ze środowiska ustala we własnym zakresie wysokość należnej opłaty i wnosi ją, bez wezwania, na rachunek urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce korzystania ze środowiska.

Terminy wnoszenia opłat

Opłatę ustaloną według stawek obowiązujących w okresie, w którym korzystanie ze środowiska miało

miejsce, należy wnieść do końca miesiąca po upływie:

- każdego kwartału – dotyczy korzystania ze środowiska za okres od IV kwartału 2001 r. do II kwartału 2005 r.,
- każdego półrocza – dotyczy korzystania ze środowiska za okres od dnia 1 lipca 2005 r., którego opłata dotyczy.

Stawki opłat ulegają corocznej zmianie.

W tym samym terminie podmiot zobowiązany jest do przedstawienia marszałkowi województwa oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska wykazu zawierającego zbiorcze zestawienie informacji i danych o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat.

Wyjątek od tej zasady dotyczy podmiotów ponoszących opłatę za odprowadzane ścieki pochodzące z chowu lub hodowli ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów wodnych – wnoszą oni opłatę w terminie 2 miesięcy po zakończeniu okresu od dnia 1 maja do dnia 30 kwietnia następnego roku, czyli do końca czerwca. Podmioty te przekazują wykaz do końca miesiąca następującego po zakończeniu okresu od dnia 1 maja do dnia 30 kwietnia następnego roku, czyli do końca maja.

Brak opłat

Zgodnie z art. 289 Ustawy – Prawo ochrony środowiska nie wnosi się opłat z tytułu tych rodzajów korzystania ze środowiska, których:

1. Kwartalna wysokość nie przekracza 200 zł – dotyczy korzystania ze środowiska za okres od I kwartału 2002 r. do II kwartału 2005 r.
2. Półroczna wysokość nie przekracza 400 zł – dotyczy korzystania ze środowiska za okres od dnia 1 lipca 2005 r.

Jednak zwolnienie z obowiązku wniesienia kwartalnej opłaty nie zwalnia z obowiązku składania wykazów o zakresie korzystania ze środowiska.

Opłaty podwyższone

Zgodnie z art. 292 Ustawy – Prawo ochrony środowiska, w przypadku braku wymaganego pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza lub pozwolenia na pobór wód lub odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, podmiot ponosi opłaty podwyższone o:

- w okresie od 1.01.2002 r. do 11.01.2003 r. – 500% (wymiar x 6),
- w okresie od 12.01.2003 r. do 31.12.2006 r. – 100% (wymiar x 2),
- w okresie od 1.01.2007 r. do 31.12.2008 r. – 200% (wymiar x 3),
- od 1.01.2009 r. – 500% (wymiar x 6).

Marszałek województwa wymierza, na podstawie własnych ustaleń lub wyników kontroli wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska:

- opłatę w drodze decyzji, jeśli podmiot korzystający ze środowiska nie przedłożył wykazu zawierającego informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat,
- opłatę w drodze decyzji w wysokości stanowiącej różnicę między opłatą należną a wynikającą z wykazu, jeżeli zamieszczone w wykazie informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat nasuwają zastrzeżenia.

Opłaty za korzystanie ze środowiska za 2010 rok

Do wyliczania opłat za korzystanie ze środowiska za 2010 rok ma zastosowanie Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 18 sierpnia 2009

roku w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na 2010 rok (M.P. z 2009 r. Nr 57, poz. 780).

Opłaty ponosi się za:

- spalanie paliw w kotłach,
- procesy technologiczne, np. malowanie, lakierowanie, spawanie, obróbka drewna, galwanizacja, wyrób masy bitumicznej, wędzenie itp,
- spalanie paliw przez środki transportu,
- przeładunek benzyn silnikowych, w przypadku zastosowania rozwiązań technicznych o udokumentowanej skuteczności redukcji n (%) do obliczenia opłaty stosuje się współczynnik $(100 - n)/100$,
- chów lub hodowlę zwierząt,
- pobór wody podziemnej,
- pobór wody powierzchniowej śródlądowej,
- pobór morskich wód wewnętrznych,
- wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków komunalnych, bytowych lub przemysłowych,
- wprowadzanie wód chłodniczych,
- wprowadzanie wód opadowych lub roztopowych, pochodzących z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni, ujętych w systemy kanalizacyjne, z wyjątkiem kanalizacji ogólnospławnej,
- wprowadzanie wód zasolonych,
- wprowadzanie wód wykorzystanych na potrzeby chowu lub hodowli ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów wodnych.

Sprawozdanie

Podmiot wykonuje sprawozdanie, uwzględniając:

- ilość, stan i skład ścieków wprowadzanych do wód i do ziemi,
- wielkość, rodzaj i sposób zagospodarowania terenu, z którego odprowadzane są wody opadowe lub roztopowe, ujęte w systemy kanalizacyjne pochodzące z po-

wierzchni zanieczyszczonych, w tym z centrów miast, terenów przemysłowych i składowych, baz transportowych oraz dróg i parkingów o trwałej nawierzchni, ➤ wielkość produkcji ryb innych niż łososiowate oraz innych organizmów wodnych i powierzchni użytkowej stawów.

Podmiotem zobowiązanym do ponoszenia opłat za składowanie odpadów jest **zarządzający składowiskiem odpadów** (art. 279 ust. 2 Ustawy – Prawo ochrony środowiska). W zakresie składowania w miejscu na ten cel nieprzeznaczonym oraz magazynowania odpadów bez wymaganej decyzji, powyższy obowiązek dotyczy każdego posiadacza odpadów, który dopuszcza się naruszenia.

WAŻNE!

Wysokość opłat zależy od ilości i rodzaju składowanych odpadów, z tym, że wysokość opłaty podwyższonej zależy także od czasu składowania odpadów.

Zmieszanie odpadów

W przypadku zmieszania odpadów w trakcie składowania lub magazynowania, za podstawę opłaty za korzystanie ze środowiska przyjmuje się rodzaj odpadu, za który jednostkowa stawka opłaty jest najwyższa. Przepisu powyższego nie stosuje się od 1 stycznia 2004 r. do tych rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny na podstawie przepisów o odpadach

(zmiana wprowadzona Ustawą z dnia 3 października 2003 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. Nr 190, poz. 1865 z dnia 7 listopada 2003 r.).

Zarządzający składowiskiem odpadów powinien posiadać wymagane prawem zezwolenie na unieszkodliwianie odpadów oraz od 1 stycznia 2003 r. – decyzję zatwierdzającą instrukcję eksploatacji składowiska. Za brak decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska ponosi się opłaty podwyższone.

Pozostałe sytuacje, w których podmiot składający odpady ponosi opłaty podwyższone, określa art. 293 Ustawy – Prawo ochrony środowiska.

Obliczanie opłat podwyższonych

Opłatę podwyższoną (OP) wylicza się zgodnie ze wzorem:

$$OP = w * s * m * t,$$

gdzie:

- w** – krotność jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku,
- m** – ilość odpadów umieszczonych niezgodnie z przepisami,
- s** – stawka opłat za umieszczenie 1 Mg odpadu na składowisku z rozporządzenia opłatowego,
- t** – ilość dób, przez jakie posiadacz odpadów postępował z odpadami niezgodnie z przepisami.

WAŻNE!

Jeśli posiadacz odpadów składający odpady jest zobowiązany do uiszczenia opłat podwyższonych, to należną opłatę stanowi suma opłat: zwykłej i podwyższonej.

Do przyszłego roku nastąpią zmiany we wnoszeniu opłat. Zmiany systemu raportowania i wnoszenia opłat za korzystanie ze środowiska i za emisję do powietrza wprowadziła Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz.U. Nr 130, poz. 1070) oraz Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. Nr 215, poz. 1664).

Zmiany w zakresie opłat za składowanie odpadów i kar pieniężnych wprowadziła Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 28, poz. 145). ■

Anna Wojniak-Bieńko

§ Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami).
- Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz.U. Nr 130, poz. 1070).
- Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 28, poz. 145).

Temat numeru

Szkoda w środowisku – koszty działań naprawczych

Ingerencja w środowisko jest naturalną konsekwencją ludzkiej działalności. Prawo musi też przewidywać sytuację naruszenia ram dopuszczalnej ingerencji w środowisko naturalne i w tym celu określać procedury prewencyjne, które mają za zadanie ograniczyć

skłonność ludzi do niedozwolonego szkodenia środowisku oraz przewidywać sankcje, gdy już dojdzie do wyrządzenia szkody w środowisku naturalnym. W praktyce jednym z najbardziej skutecznych sposobów zapobiegania szkodom, a także naprawy już

wyrządzonych szkód są sankcje finansowe nakładane na odpowiedzialnych za szkody.

Podstawy prawne

Zasady obciążania kosztami z tytułu działań zapobiegawczych i napraw-

czych określa przede wszystkim Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. z 2007 r. Nr 75, poz. 493 ze zmianami). Ustawa ta dokonuje wdrożenia Dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu.

Na podstawie upoważnienia zawartego w Ustawie o szkodach Minister Środowiska wydał rozporządzenie wykonawcze, tj. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów działań naprawczych oraz warunków i sposobu ich prowadzenia (Dz.U. z 2008 r. Nr 103, poz. 664).

Rozporządzenie przewiduje różne rodzaje działań naprawczych, prowadzonych w przypadku szkody w środowisku.

✓ WAŻNE!

Ustawa o szkodach stanowi, że w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku, podmiot korzystający ze środowiska jest zobowiązany niezwłocznie podjąć działania zapobiegawcze.

Działania zapobiegawcze to działania podejmowane w związku ze zdarzeniem, działaniem lub zaniechaniem, powodującym bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku, w celu zapobieżenia szkodzie lub zmniejszenia szkody, w szczególności wyeliminowanie lub ograniczenie emisji.

Działania naprawcze to wszelkie działania, w tym działania ograniczające lub tymczasowe, podejmowane w celu naprawy lub zastąpienia w równoważny sposób elementów przyrodniczych lub ich funkcji, które uległy szkodzie, w szczególności oczyszczanie gleby i wody,

przywracanie naturalnego ukształtowania terenu, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, reintrodukcja zniszczonych gatunków, prowadzące do usunięcia zagrożenia dla zdrowia ludzi oraz przywracania równowagi przyrodniczej i walorów krajobrazowych na danym terenie.

Nałożenie obowiązku działań

Ustawa o szkodach stanowi, że jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie podejmie działań zapobiegawczych i naprawczych, to regionalny dyrektor ochrony środowiska ma obowiązek wydać decyzję nakładającą na ten podmiot obowiązek przeprowadzenia działań zapobiegawczych i naprawczych.

W decyzji takiej organ ochrony środowiska określa:

- 1) zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych, w tym czynności zmierzające do ograniczenia oddziaływania na środowisko,
- 2) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko,
- 3) zakres i sposób przeprowadzenia działań naprawczych,
- 4) termin wykonania obowiązku.

Przed wydaniem decyzji o nałożeniu obowiązku przeprowadzenia działań zapobiegawczych i naprawczych również jest obowiązek zasięgnięcia opinii odpowiednich ww. instytucji.

✓ WAŻNE!

Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych ponosi podmiot korzystający ze środowiska.

Podmiot korzystający ze środowiska

Przepisy Ustawy o szkodach mają zastosowanie do tzw. podmiotów korzystających ze środowiska.

Definicja *podmiotu korzystającego ze środowiska* podana w Ustawie o szkodach może powodować trudności w ustaleniu, do kogo się odnosi, ponieważ definicja ta odwołuje się do art. 3 pkt 20 Ustawy – Prawo ochrony środowiska, który to przepis z kolei odwołuje się do Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Dlatego ustalenie podmiotu korzystającego ze środowiska wymaga odwołania się aż do trzech ustaw.

Uwzględniając postanowienia Ustawy o szkodach, Ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, należy wskazać, że podmiot korzystający ze środowiska to podmiot, który spełnia warunek prowadzenia działalności stwarzającej ryzyko szkody w środowisku, lub innej działalności, jeżeli dotyczą gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych, powodującej bezpośrednio zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodę w środowisku i jednocześnie jest podmiotem należącym do jednej z następujących grup:

- a) przedsiębiorca w rozumieniu Ustawy – Prawo działalności gospodarczej, czyli:
 - osoba fizyczna,
 - wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej,
 - osoba prawna,
 - jednostka organizacyjna, niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą (działalność gospodarcza to zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły).
- b) Osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie w za-

kresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego oraz osoby wykonujące zawód medyczny w ramach indywidualnej praktyki lub indywidualnej specjalistycznej praktyki.

- c) Jednostka organizacyjna, niebędąca przedsiębiorcą.
- d) Osoba fizyczna, niebędąca przedsiębiorcą, ale korzystająca ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia.

Podmiotem korzystającym ze środowiska jest więc podmiot wymieniony w pkt a) lub b), lub c), lub d), który jednocześnie spełnia warunek prowadzenia działalności stwarzającej ryzyko szkody w środowisku lub innej działalności, jeżeli dotyczą gatunków chronionych lub chronionych siedlisk przyrodniczych, powodującą bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkodę w środowisku.

Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych

Koszty przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych oznaczają uzasadnione koszty, związane z koniecznością zapewnienia właściwego i efektywnego przeprowadzenia tych działań, w tym koszty:

- 1) gromadzenia danych i oceny bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku,
- 2) opracowania i oceny projektów działań zapobiegawczych lub naprawczych, w tym projektów alternatywnych,
- 3) przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych,
- 4) postępowania administracyjnego,
- 5) postępowania sądowego,
- 6) egzekucji,
- 7) nadzoru i monitoringu,
- 8) odszkodowań.

Zwolnienie od ponoszenia kosztów

Podmiot korzystający ze środowiska nie będzie ponosił kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych i naprawczych, jeżeli wykaże, że bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku:

- 1) zostały spowodowane przez inny wskazany podmiot oraz wystąpiły mimo zastosowania przez podmiot korzystający ze środowiska właściwych środków bezpieczeństwa,
- 2) powstały na skutek podporządkowania się nakazowi wydanemu przez organ administracji publicznej, chyba że nakaz ten wynikał z emisji lub zdarzenia spowodowanego własną działalnością podmiotu korzystającego ze środowiska.

Podmiot korzystający ze środowiska, który podjął działania zapobiegawcze lub naprawcze w odniesieniu do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, może wystąpić z roszczeniem o zwrot kosztów poczynionych na ten cel:

- 1) do sprawcy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku – w przypadku, gdy szkoda została spowodowana przez inny wskazany podmiot,
- 2) do organu administracji publicznej – w przypadku, gdy szkoda powstała na skutek podporządkowania się nakazowi wydanemu przez organ administracji publicznej.

Organ właściwy

W zakresie Ustawy o szkodach organem ochrony środowiska, właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku, jest **regionalny dyrektor ochrony środowiska**.

Ustawa o szkodach dopuszcza też takie sytuacje, że to sam organ ochrony środowiska będzie musiał podjąć działania zapobiegawcze lub naprawcze. Organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli:

- 1) podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna,
- 2) z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku jest konieczne natychmiastowe podjęcie tych działań.

W takiej sytuacji Ustawa o szkodach daje organowi ochrony środowiska, tj. regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska, szczególne uprawnienia, wiążące się z dostępem do terenu, jaki jest niezbędny do przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Odszkodowanie

W sytuacji, gdy to regionalny dyrektor ochrony środowiska przeprowadza działania zapobiegawcze lub naprawcze, władającemu powierzchnią ziemi za szkody, jakie poniósł w wyniku działań organu ochrony środowiska, przysługuje odszkodowanie od organu ochrony środowiska.

Wysokość odszkodowania ustala na żądanie władającego powierzchnią ziemi organ ochrony środowiska w drodze decyzji. Decyzja taka jest ostateczna.

Zwrot kosztów organowi

Natomiast regionalny dyrektor ochrony środowiska obowiązkowo musi zażądać od podmiotu korzystającego ze środowiska zwrotu poniesionych przez siebie kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych. Jednak

ustawa przewiduje wyjątki od obligatoryjnego żądania zwrotu kosztów.

✓ **WAŻNE!**

Organ ochrony środowiska może odstąpić od żądania zwrotu całości lub części kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, jeżeli:

- 1) podmiot korzystający ze środowiska nie został zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna,
- 2) koszt postępowania egzekucyjnego jest wyższy niż kwota możliwa do odzyskania.

Roszczenia względem podmiotu korzystającego ze środowiska o zwrot kosztów z tytułu przeprowadzonych przez organ ochrony środowiska działań zapobiegawczych lub naprawczych przedawniają się z upływem 5 lat od dnia zakończenia tych działań lub ustalenia sprawy bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku.

Obowiązek poniesienia kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych, ich wysokość oraz sposób uiszczenia określa, w drodze decyzji, organ ochrony środowiska.

Odszkodowanie dla władającego ziemią

Władającemu powierzchnią ziemi za szkody, jakie poniósł w wyniku

działań, podjętych z urzędu przez organ ochrony środowiska przysługuje odszkodowanie od organu ochrony środowiska, z tym, że w przypadku działań podjętych w przez organ ochrony środowiska:

- a) w trybie natychmiastowym z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku,
- b) w sytuacji, gdy bezpośrednie zagrożenie szkodą w środowisku lub szkoda w środowisku wystąpiły na terenie, do którego podmiot korzystający ze środowiska nie posiada tytułu prawnego, odszkodowanie przysługuje od podmiotu korzystającego ze środowiska.

Wysokość odszkodowania ustala, w drodze decyzji, regionalny dyrektor ochrony środowiska. Do wydania decyzji o wysokości odszkodowania niezbędny jest wniosek w tej sprawie władającego ziemią. Przed wydaniem decyzji, organ ochrony środowiska może zasięgnąć opinii rzeczoznawcy majątkowego.

Decyzja jest ostateczna, tj. nie przysługuje od niej odwołanie w trybie administracyjnym. Strona niezadowolona z przyznanego odszkodowania może wnieść powództwo do sądu powszechnego. Powództwo przysługuje także w przypadku niewydania decyzji przez właściwy organ ochrony środowiska w terminie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia żądania.

✓ **WAŻNE!**

Wniesienie powództwa nie wstrzymuje wykonania decyzji, czyli odszkodowanie w wysokości ustalonej w decyzji zostanie wypłacone, mimo wniesienia powództwa do sądu. Spór sądowy będzie się więc toczył o różnicę między wysokością odszkodowania ustaloną w decyzji organu ochrony środowiska a sumą żądaną przez władającego ziemią.

Sankcje – kara grzywny

Ustawa o szkodach przewiduje też sankcje za nieprzebranie jej postanowień. Każdy, kto wbrew obowiązki nie podejmuje działań zapobiegawczych lub naprawczych, podlega karze grzywny.

Również grzywnie podlega każdy, kto wbrew obowiązki nie zgłasza do organu ochrony środowiska i wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska wystąpienia bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku. ■

dr Michał Kuliński
adwokat

§ **Podstawa prawna:**

- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. Nr 75, poz. 493 ze zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów działań naprawczych oraz warunków i sposobu ich prowadzenia (Dz.U. Nr 103, poz. 664).

Finanse

Zwycięskie projekty środowiskowe w konkursie Samorządowy Lider Zarządzania 2010

Po raz drugi zostały przyznane nagrody w konkursie SAMORZĄDOWY LIDER ZARZĄDZANIA w gospodarce komunalnej. W tym roku zwyciężyły projekty: Nowego Sącza – „Zastosowanie monitoringu i sterowania elektronicznego

do optymalizacji pracy systemu wodociągowego”, Płońsk – „Modernizacja systemu ciepłowniczego miasta Płońsk” i Gminy Sokoły (woj. podlaskie) – „Rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenach wiejskich przez budo-

wę roślinno-stawowych oczyszczalni ścieków na przykładzie gminy Sokoły”.

Konkurs Samorządowy Lider Zarządzania jest realizowany w ramach projektu „Budowanie potencjału

instytucjonalnego samorządów dla lepszego dostarczania usług publicznych (2007-2011)”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Projekt, oprócz konkursów, obejmuje szereg różnorodnych komponentów, takich jak: System Analiz Samorządowych, Grupy Wymiany Doświadczeń, szkolenia i staże polskich samorządowców w Norwegii.

Realizacja konkursu

Projekt realizuje Związek Miast Polskich w partnerstwie ze Związkiem Powiatów Polskich, Związkiem Gmin Wiejskich RP oraz Norweskim Związkiem Władz Lokalnych i Regionalnych. Konkurs jest organizowany cyklicznie od 2007 roku. W ubiegłym roku dziedziną konkursową były usługi społeczne: kultura, pomoc społeczna i oświata, a w roku bieżącym (podobnie jak w 2008 roku) są to usługi techniczne: transport, gospodarka mieszkaniowa i komunalna. Tegoroczna edycja konkursu została rozszerzona o nową dziedzinę – usługi zdrowotne, czyli o ochronę zdrowia.

Konkurs jest przeznaczony dla wszystkich samorządów lokalnych (gminnych i powiatowych), niezależnie od ich wielkości i położenia geograficznego. Oceny są dokonywane w ramach grup jednostek o zbliżonych wielkości i charakterze, co zapewnia lepsze porównywanie wzorcowych rozwiązań zarządczych, odpowiednich dla określonego typu i wielkości jednostek, czyli:

- powiatów,
- miast na prawach powiatu i miast powyżej 50 000 mieszkańców,
- miast małych i średnich,
- gmin wiejskich.

Większość projektów zgłaszanych w zakresie gospodarki komunalnej (gospodarka wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami, energetyka i ciepłownictwo, zieleń) to projekty środowiskowe, w tym sensie, że wdra-

żane rozwiązania zarządcze znacząco wpływają na poprawę stanu środowiska naturalnego.

Projekty zgłaszane w ramach konkursu

Projekty te zgłaszane są jedynie w trzech ostatnich kategoriach gminnych, tj. miast na prawach powiatu i miast powyżej 50 000 mieszkańców, miast małych i średnich oraz gmin wiejskich. W 2008 roku finalistami konkursu były takie projekty, jak: „Dostosowanie jakości wody pitnej do wymagań norm Unii Europejskiej”, zgłoszony przez Urząd Miejski w Elblągu; „Powierzenie właścicielskiej spółce majątkowej gminy ogółu zadań związanych z zarządzaniem a eksploatacją podmiotowi prywatnemu” zgłoszony przez Urząd Miejski w Gdańsku (projekt dotyczył gospodarki wodno-ściekowej); „Powszechny system gospodarki odpadami i surowcami wtórnymi na terenie własnej i sąsiednich gmin” zgłoszony przez Urząd Gminy w Błazowej; „Ekologiczny Związek Gospodarki Odpadami Komunalnymi EKOGOK” zgłoszony przez Gminę Miasto Oława; „CZYSTE PUSZCZYKOWO” zgłoszony przez Urząd Miejski w Puszczykowie.

Do tegorocznej edycji konkursu zgłoszono 61 praktyk w czterech dziedzinach: gospodarka komunalna (gospodarka wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami, energetyka i ciepłownictwo, zieleń), komunalna gospodarka mieszkaniowa, transport i ochrona zdrowia.

Ocenie poddano 25 wniosków zgłoszonych przez 17 dużych miast, 10 przez 9 małych i średnich miast, 14 zgłoszeń w kategorii powiaty (z 12 powiatów) i 12 w kategorii gminy wiejskie (z 10 gmin).

Finaliści konkursu

Podczas posiedzenia Komisji Konkursowej, złożonej z przedstawi-

cieli i ekspertów ZMP, ZPP, ZGW RP, 14 kwietnia br. w Poznaniu wyłoniono 35 finalistów tegorocznej edycji konkursu „Samorządowy Lider Zarządzania 2010 – usługi techniczne”.

W gronie finalistów, którzy zostali zakwalifikowani do drugiej tury oceny, znalazło się 11 projektów zgłoszonych przez miasta na prawach powiatu, 8 projektów powiatów ziemskich, 8 z miast małych i średnich oraz 8 z gmin wiejskich.

Znaczna część finalistów zgłosiła projekty środowiskowe – łącznie było to 11 projektów.

W grupie miast na prawach powiatów do finału weszło 5 projektów:

- Wspólne opracowywanie planu gospodarki odpadami wraz z aktualizacjami dla gmin zrzeszonych w Związku Komunalnym Gmin Ziemi Chełmskiej oraz cykliczne opracowywanie sprawozdań z ich realizacji (Chełm).
- Renowacja zabytkowej kamienicy przy ul. Maleckich 3 wraz z parkiem (Ełk).
- Zastosowanie monitoringu i sterowania elektronicznego do optymalizacji pracy systemu wodociągowego (Nowy Sącz).
- Program miejski „Kejter też Poznaniak” (Poznań).
- Wdrożenie systemu segregacji odpadów komunalnych (Pruszków).

W grupie miast małych i średnich do finału weszły 3 projekty związane z ochroną środowiska:

- Odpłatne przejęcie przez gminę Karpacz obowiązków w zakresie odbierania odpadów komunalnych (Karpacz).
- Zmiana systemu zarządzania przedsiębiorstwem wodno-kanalizacyjnym przez wprowadzenie zmian organizacyjnych popartych wdrożeniem zintegrowanego informatycznego systemu zarządzania (ZISZ) (Lębork).

- Modernizacja systemu ciepłowniczego miasta Płońsk (Płońsk).

Projekty środowiskowe z gmin wiejskich, które weszły do finału to:

- „Rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenach wiejskich poprzez budowę roślinno-stawowych oczyszczalni ścieków na przykładzie gminy Sokoły” (Sokoły, woj. podlaskie).
- System wspomagania rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Gminie Bieliny (Bieliny, woj. świętokrzyskie).
- Kompleksowe działania Gminy Popielów na rzecz ograniczenia zużycia energii i emisji zanieczyszczeń do atmosfery poprzez modernizację oświetlenia ulicznego i zwiększenie energooszczędności w budynkach użyteczności publicznej (Popielów, woj. opolskie).

Zgodnie z regulaminem konkursu w kwietniu i maju br. zostały przeprowadzone wizytacje w gminach, miastach i powiatach zakwalifikowanych do finału. Na podstawie zgromadzonych danych i informacji Komisja konkursowa dokonała wyboru laureatów, a ogłoszenie wyników odbyło się 22 czerwca br. w trakcie konferencji w Senacie RP w Warszawie.

Laureaci konkursu

Laureatami konkursu zostały projekty:

- w grupie miast na prawach powiatu: „Zastosowanie monitoringu i sterowania elektronicznego do optymalizacji pracy systemu wodociągowego” (Nowy Sącz);
- w grupie miast małych i średnich: „Modernizacja systemu ciepłowniczego miasta Płońsk”;

- w grupie gmin wiejskich: „Rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenach wiejskich poprzez budowę roślinno-stawowych oczyszczalni ścieków na przykładzie gminy Sokoły”.

Ocena projektów uwzględniała innowacyjność, skuteczność, efektywność, integrację i replikowalność zastosowanych rozwiązań.

Projekt zgłoszony przez Nowy Sącz

Kluczowe elementy charakterystyki projektu zgłoszonego przez Nowy Sącz to:

- działanie poprzedzone wnikliwą analizą (diagnoza systemu, ilościowo określone zostały różne elementy, w tym potrzeby mieszkańców),
- pełne wykorzystanie możliwości nowych technologii,
- bardzo krótki okres zwrotu inwestycji i zmian organizacyjnych,
- udokumentowany spadek strat (ubytków) wody z 40% na 18%,
- oszczędność kosztów przekładających się na cenę wody (ograniczono wzrost kosztów, co skutkuje przystępniejszą ceną),
- oszczędności produkcji przekładają się na możliwości zaspokajania wzrostu popytu,
- przez stabilizację sieci wyeliminowano wahania ilości i ciśnienia dostarczanej wody,
- bieżący monitoring prowadzonej działalności.

Projekt zgłoszony przez Płońsk

Wyróżniającą się cechą rozwiązania zaproponowanego przez Płońsk jest jego innowacyjność – zarówno w sensie ogólnego podejścia, jak i zastosowanych rozwiązań techno-

logicznych: skojarzona produkcja ciepła i energii elektrycznej w oparciu o spalanie biomasy.

Charakter przedstawionego systemu świadczy o zintegrowanym sposobie myślenia o rozwoju gminy i widzenia go w kategoriach rozwoju zrównoważonego. Towarzyszy temu podejściu troska o efektywność stosowanych rozwiązań oraz wysoka skuteczność w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania.

Projekt zgłoszony przez gminę Sokoły

Wdrożony projekt gminy Sokoły prezentuje systemowe rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa kanalizacji zbiorczej nie jest uzasadniona ekonomicznie.

Ograniczone możliwości budżetu gminy, prognozowana niska efektywność inwestycji i wysokie koszty późniejszej eksploatacji kanalizacji zbiorczej na terenach o rozproszonej zabudowie skłoniły władze gminy do zastosowania znanych od dawna, ale skutecznych i tanich rozwiązań w formie przydomowych oczyszczalni roślinno-stawowych.

Wdrażanie systemu z inicjatywy Wójta gminy Sokoły zostało poprzedzone przetestowaniem sposobu realizacji inwestycji i skuteczności technologicznej w formie pilotażowego uruchomienia w 2004 roku 14 oczyszczalni.

W latach 2007-2008 wspólnie z trzema innymi gminami, na terenie których na bazie doświadczeń gminy Sokoły zrealizowano identyczne instalacje, wykonano badania efektywności oczyszczania przy współpracy IBER w Warszawie, potwier-

Masz pytanie do naszych ekspertów?
Chcesz uzyskać więcej informacji na wybrany temat?
Napisz do Redakcji! e-mail: kordowska@dashofer.pl

dzające wysoką skuteczność ekologiczną i sanitarną stosowanego rozwiązania. Obecnie funkcjonuje na terenie Gminy Sokoły 95 przydomowych oczyszczalni roślinno-stawowych (w 8% gospodarstw domowych), których przeciętny koszt wykonania (systemem gospodarczym) wynosi 1500-2000 zł.

Wydatki gminy z tytułu zakupu projektu technologicznego instalacji i dofinansowania do budowy przyzagrodowych oczyszczalni łącznie wyniosły 60 tys. zł. Z doświadczeń gminy Sokoły w wyniku spotkań i wizytacji skorzystało ponad 25 samorządów, w których zrealizowano ponad 640 tego typu oczyszczalni. Projekt może być wzorcowy dla gmin wiejskich na terenach o roz-

proszonej zabudowie, gdzie jest nieuzasadnione ekonomicznie stosowanie systemów kanalizacji zbiorczej.

Podsumowanie

Więcej informacji na temat projektów, finalistów konkursu można znaleźć na stronie www.dobrepraktyki.pl. Baza jest częścią projektu „Budowanie potencjału instytucjonalnego samorządów dla lepszego dostarczania usług publicznych”, realizowanego przez Związek Miast Polskich, Związek Powiatów Polskich i Związek Gmin Wiejskich RP oraz Norweski Związek Władz Lokalnych i Regionalnych.

Koordynatorem komponentu jest Związek Gmin Wiejskich RP, a współ-

uczestniczą w nim pozostali partnerzy. Baza służy udokumentowaniu i promowaniu dobrych praktyk zarządzania w samorządach oraz doświadczeń w stosowaniu nowoczesnych narzędzi wspierających funkcjonowanie samorządów lokalnych.

Do bazy wpisywane są opisy dobrych praktyk zidentyfikowanych w ramach konkursów, z mediów samorządowych i rekomendowanych przez samorządy. W trakcie całego projektu będzie umieszczonych w bazie nie mniej niż 280 wystandardyzowanych i zgodnych z metodologią opisów praktyk. ■

Krzysztof Choromański

Finanse

Usuwanie azbestu – nabór wniosków

NFOŚiGW ogłosił nabór wniosków o udostępnienie środków w ramach programu priorytetowego p.n. „Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne”, część III – Usuwanie odpadów zawierających azbest.

Wnioskodawcami są wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W ramach pierwszego naboru zostaną udostępnione środki w kwocie nie wyższej niż

2,5 mln zł dla WFOŚiGW.

W ramach kolejnych naborów maksymalna kwota udostępnienia środków będzie stanowić iloraz niewykorzystanej kwoty budżetu programu i liczby złożonych w terminie wniosków.

Do wniosku należy dołączyć dokumenty określające warunki dofinansowania przez WFOŚiGW przedsięwzięć związanych z realizacją gmin-

nych programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest przy udziale środków NFOŚiGW.

Termin i miejsce składania wniosków

Wnioski należy składać bezpośrednio w kancelarii NFOŚiGW **od 15 lipca 2010 r. do 13 września 2010 r.** ■

Redakcja

Opłaty i fundusze w ochronie środowiska

WYDAWCA: Verlag Dashofer Sp. z o.o., al. Krakowska 271, 02-133 Warszawa
tel.: (+48 22) 559 36 00, 559 36 66, faks: 829-27-00, 829-27-27

Redaktor odpowiedzialny: Anna Kordowska, kordowska@dashofer.pl, www.dashofer.pl

Redakcja i korekta techniczna: Jolanta Stypułkowska. Skład: Dariusz Ziach. Druk: Semafic, Warszawa

Prenumerata: kwartalna 75 zł + 22% VAT, roczna 267 zł (11% taniej) + 22% VAT.

Wpłaty kierować na rachunek:

Verlag Dashofer Sp. z o.o. Bank Handlowy S.A., nr 90-10301508-000000800916003.

Redakcja odpowiada na łamach gazety na wybrane pytania Czytelników przesłane faksem lub pocztą.

© 2010 Dashöfer Holding Ltd & Wydawnictwo Verlag Dashofer. Wszystkie prawa zastrzeżone.

Przedruk w całości lub we fragmentach i rozpowszechnianie bez zgody wydawcy zabronione.

Ze względu na stałe zmiany w polskim prawie oraz niejednolite interpretacje przepisów

Wydawnictwo nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone informacje.